

LETO—YEAR XIV.

Cena lista je \$5.00.

Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 3. oktobra (Oct. 3) 1921.

Subscription \$5.00 Yearly.

ŠTEV.—NUMBER 229.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

HOWAT V ZAPORU;
RUDARJI ZASTAVKALI.

12,000 rudarjev na štrajku, ko sta Howat in Dorchy odšla v ječo.

KAJ STORI ZDAJ LEWIS?

Pittsburg, Kans. — Približno 12,000 rudarjev v Kansasu počiva že tri dni v protestu proti odloku sodišča, ki je dalo zapreti Aleksandra Howata in Augusta Dorchya, predsednika in podpredsednika organizacije, ker nista hotela dati poročila, da ne bosta več pozivala rudarjev v stavko. Na delu je manj ko sto rudarjev v par malih rovih, katerih ne operira Zveza lastnikov rudnikov.

W. L. Huggins, predsednik industrialnega sodišča, je izjavil v soboto zvečer, da bo sodišče "varovalo rudarje, ki hočejo delati", ako John L. Lewis, predsednik rudarske organizacije, ne pokliče stavkujočih rudarjev v Kansasu nazaj na delo.

Pittsburg, Kans. — Rudarji so ustavili delo, ko je napočil dan, na katerega sta morala Alexander Howat in August Dorchy, predsednik in podpredsednik 14. distrikta rudarske organizacije, v zapor za šest mesecev. Obsojena sta bila dne 8. julija vsak na šest mesecev zavora in pet sto dolarjev denarne globe. Vložila sta priziv proti sodbi, sodnik njima je pa dejal, da bosta morala na določeni dan v zapor, ako ne položita poročila, da ne odredita nobene stavke v bodočnosti. Howat in Dorchy nista položila poročila, ker takega preednjenja v pravdomnem postopanju ni bilo.

Vsak voz cestne železnice, ki je vozil v Columbus, Kans., je bil natlačen z rudarji. Cestno-železniška družba je bila prisiljena postaviti v službo izredne vozove, da prepelje rudarje iz okrajev Cherokee in Crawford v Columbus.

Uro pred časom, ki je bil določen, da se Howat in Dorchy izročita šerifu, je bil javni štrikot v Columbusu natlačen z rudarji. Sodišče je bilo zaprto in popolnoma po nepotrebnem tudi zastraženo, kajti rudarji niso prišli v Columbus, da razgrajajo, ampak da se poslovo od svojih zvestih voditeljev in ju še enkrat sliki, preden odideta v zapor.

V jedernatem govoru je Howat med burnim odobravanjem še enkrat povedal rudarjem, kakšen je namen industrialnega sodišča. Govoril je tudi William Howe, tajnik Ameriške delavske federacije države Kansas. Dejal je: "Vsak mož ali žena, ki je član Ameriške delavske federacije, bo s Howatom, dokler ne zamrzne pekla."

Ko je governor Allen izvedel, kaj se je zgodilo in da so rudarji prenehali z delom, je podal tudi nekakšno izjavo, v kateri ni opaziti tiste bojevitosti, ki je gorela iz njegovih izjav v prejšnjih dneh. Rekel je, da ni namen industrialnega sodišča, da izrabi vsako tehnično priliko in se vtika v razmere med delodajalcem in delavcem.

"Pomanjkanje kuriva ni. Če so se Howatovi podporniki oddolili, da ne delajo iz simpatije do Howata, ki je kršil postavbo, je to stvar, ki se tiče samo njih, dokler se ne umešajo v pravice javnosti. Zakon ima namen njim pomagati in ne škoditi."

Governor Allen se je zmotil, če je hotel s temi besedami napraviti vtis na rudarje, češ, da je njemu vseeno, če rudarji delajo ali ne, ker je dobi kuriva, kajti rudarjem je dobro znano, da podjetnikom ni vseeno, če delo v rudnikih počiva. Seveda je dosti premoga, to ve danes vsak otrok. Ali kansaški premogovniški podjetniki ne bodo zadovoljni, da se premog uvaža iz drugih držav, kajti če se to zgodi, ne bodo kansaški premogovniški podjetniki imeli nobenega profita. Tudi ljudstvo ne bo za-

ENTENTA ŠE VEDNO POZDRAVLJA LAKOTO V SOVJETSKI RUSIJI.

Ženeva, Švica, 2. okt. — Dr. Fritjof Nansen, načelnik mednarodnega pomožnega odbora za Rusijo, je večeraj ostro kritiziral ligo narodov, ki noče storiti ničesar za stradalajoče kmete v Rusiji. Nansen je rekel, da on dobro ve, da nekatere entente države namenoma nočejo pomagati Rusom, ker se boje, da bi z nasičevanjem otrok utrdirile sovjetsko vladno.

RUDARJI ZA BOJ ZOPER
ZNIŽANJE MEZDE.

Konvencija rudarjev je pooblastila eksekutivo, da se z vsami sredstvi spretrganje meze v Colorado.

POLDRUGI MILJON DOLARJEV
IZREDNEGA ASESEMENTA.

Indianapolis, Ind. — Konvencija rudarske unije United Mine Workers of America je na sobotni seji sklenila, da se sedanje meze rudarjev ne smejo znižati. Delegatje so soglasno sprejeli predlog, da se pooblasti izvrševalni odbor, da se posluži vseh postavnih sredstev, ki jih ima na razpolago, za izvojevanje zmage v južnem Colorado, kjer lastniki rudnikov poskušajo znižati mezo.

Konvencija je tudi glasovala za finančno podporo stavkujočim rudarjem v državi Washington in sprejela priporočilo, da organizacija nadaljuje z bojem v West Virginiji toliko časa, da bodo rudarji organizirani. Na predsednika Hardinga se naskoči apel za varstvo rudarjev, ki so zaprti v westvirginskih ječah.

Delegatje so dalje sprejeli priporočilo predsednika Lewisa, da se pred najvišjim zveznim sodiščem preizkusi ustavnost industrialnega sodišča v Kansasu.

Sprejet je bil predlog, da se nabere sklad \$1,500,000 z izrednimi asesementi; predlagatelji niso povedali, zakaj bo ta sklad. Tajnik-blagajnik Green je poročal, da organizacija ima na razpolago le \$487,000 in to je premalo za velike boje, ki čakajo rudarje.

Konvencija je zavrgla svoj sklep s prve seje glede mezdne lestvice in zaključila, da se vprašanje bo-doe mezdne lestvice obravnava na izredni konvenciji, ki se vrši v prihodnjem februarju, kakor je priporočal Lewis.

Delegatje so tudi sklenili, da izvrševalnim odborom ni treba povrniti približnih 60 odstotkov od plač, ki so jim bile povisane v juliju t. l.

MOČAN POTRES V UTAHU.

Salt Lake City, Utah. — V Elsinoru, 160 milj južno od tu, so bili v petek trije močni potresni sunki. Ljudje so pobegnili iz hiš in se ne upajo nazaj. Potres, je bil tako močan, da so se na bližnjih gorah odkrhnile velike skale in zirvale v dolino.

DELO KUKLUKSOVCV.

Palestine, Tex. — Neznani zlikovci so prijeli bivšega izvoškeca G. L. McKenzija in ga vrgli na avtomobil. Odpeljali so ga iz mesta, kjer so ga pretepli, povaljali po smoli in kurjem perju. Zlikovci so bili našemljeni po kukluksovski modi.

dovoljno, da plačuje premog iz drugih držav dražje, mogoče en dolar ali dva pri toni. Voznina na železnica je visoka. Besede guverniera Allena pokazujejo, da prav malo razume o produkciji premoga, o narodnem gospodarstvu pa še manj. In prava nesreča je za ljudstvo v Kansasu, da taki ljudje pridejo na najvišje javno mesto v državi.

AMERIŠKA POMOŽNA
AKCIJA V RUSIJI.

6000 ton živil je bilo poslanih v Rusijo prvi mesec.

MILJON OTROK IMA DOVOLJ
ŽIVIL ZA PET MESECEV.

Moskva, Sovjetska Rusija, 1. okt. — Polkovnik William N. Haskell, direktor ameriške pomožne akcije v Rusiji, je danes podal kratek pregled dela, ki ga je izvršila Ameriška pomožna administracija v septembru, prvi mesec svojega delovanja v Sovjetski Rusiji.

V tem času je dospelo Rusijo 283 železniških vagonov živil, in sicer 2625 ton prvi teden, 1300 drugi teden, 1500 tretji teden in 1600 ton zadnji teden v septembru. Prihodnjih pet mesecev pride po doslej narejenem programu 1600 ton mesečno in poleg tega 500 ton za rezervno zalogo v Moskvi. To bo zadostovalo za prehranjevanje milijon otrok skozi pet mesecev.

Posamezni kraji v sovjetski republiki so dobili: Petrograd 2000 ton živil, Kazan 992 ton, Samara 1205 ton; ostala živila so še na poti v Moskvo, oziroma iz Moskve v druga mesta.

Poleg živil, ki so bila prva poslana, je na poti v Moskvo 30 železniških vagonov zdravilskih potrebščin in večje število tovornih avtomobilov ter drugih reči.

Pomožna administracija ima na razpolago tri milijone dolarjev za zdravila in medicinske potrebšchine, pričakuje pa, da se ta vsota podvoji. Administracija je naročila za pol milijona dolarjev obleke, 320 ton mila in četr milijona jardov volnene tkanine.

Živila, ki so že dospela v Rusijo, so različna. Na primer: 100 ton čokolade, 245 ton sladkorja, 1200 moke, 500 fižola, 645 riža, 161 masti in 71 ton slanice. Raznutega je dospelo 25,000 zabojev posušenega mleka in 15,000 zabojev kondenziranega mleka.

Haskell dalje poroča: "Mi smo tukaj na človekoljubnem delu. Naše ameriško moštvo je skrbno izbrano, za inozemsko oseboje pa imamo goste mreže. Ako se kdo izmed naših uslužbencev, ki ima politične ali komercialne motive, zmuzne skozi to mrežo, ga poklemejo s prihodnjim vlakom čez mejo Rusije. Naša dobrodelna akcija ne sme biti omadeževana s politiko ali trgovino. Prvi mesec našega dela v Rusiji je potekel z lepim uspehom. Naš program teče gladko. Do tega trenutka smo popolnoma zadovoljni s kooperiranjem sovjetskih oblasti."

Ves ameriški material je temeljito zavarovan. Sovjeti so celo pooblastili Američane, da imajo tako veliko moč kakor uradniki ruske Čeke, to je da smejo zapreti v ječo vsakogar, ki bi kradel material ali na kakršenkoli način oviral pomožno delo. V vsaki ameriški enoti je po eden tak pooblaščenec, ki ima tudi pravico rekvirirati poslopja za skladiščne potrebe.

ŠTIRJE AMERIŠKI DELEGATJE
NA RAZOROŽITVENI KONFERENCI.

Washington, D. C. — Združene države bodo imele samo štiri zastopnike na konferenci za omejitve oboroženja brez oziroma koliko delegatov pošljejo druge države. Tako se glasi uradno poročilo iz državnega departamenta. Ameriški delegatje so: državni tajnik Hughes, Elihu Root in senatorja Lodge ter Underwood.

VREME.

Chicago in okolica: V torek severozapadni hladni vetrovi. — Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 63, najnižja 52. Sonce izide ob 6:51, zaide ob 6:41.

GLAD POVZROČA ZLOČINE V
EVROPI. PRAVI JANE
ADAMS.

New York, N. Y. — Jane Adams, ki se je pravkar vrnila iz Evrope, je rekla, da prazni želodec so predvsem odgovorni za velik val vsakdanjih zločinov, ki se danes dogajajo v evropskih državah. Dalje je rekla, da položaj na Balkanu je zelo žalosten in negotov in Avstrija je absolutno bankrotirana.

GRADNJA POSLOPIJ
IN BREZPOSELNOST.

Konferenca želi, da bi brezposelci zidali in zidali, toda prej morajo pasti cene...

PANORAMA ŠTEVIK.

Washington, D. C. — Druga seja Hardingove konference za omejitve brezposelnosti se je vršila v petek popoldne. Prihodnja seja se vrši 10. oktobra. Odbori, ki so imeli izdelati razna priporočila, so poročali. Morje besed in števil. Posebno število. Delegatje so kar tonili v številkah. Zborovalna dvorana je bila polna števil.

Govorilo se je, da je možno zaposliti dva milijona delavcev v eni sami industriji: v gradnji poslopj, hiš, v stavbinstvu. Nato so bliskale številke: milijon hiš pri-manjkuje in razna mesta širom Amerike imajo na razpolago 700,000,000 dolarjev za stavbinska dela; vlada tu ne pride v poštev. Najprvo se morajo oglasiti občine, kraji in države. Ključ do rešitve je v občini. Tam je treba začeti.

Ko je bilo razlito morje števil, so prišli na vrsto pomisleki. Zakaj je toliko milijonov ljudi brez dela in toliko milijonov dolarjev pripravljenih za gradnjo hiš? Zakaj si ljudje in dolarji ne podajo rok in gredo na delo?

Mučno vprašanje je dalo še bolj mučen odgovor. Stavbinski material je drag, zato počiva delo, so rekli bolj liberalni delegatje in pritrtili je pečica nazadnjaških delavskih predstavnikov. Ouderške, nesramne kombinacije tovarnarjev, ki posedujejo stavbinski material! Visoke meze — je bil drugi odgovor. Visoke cene — je bil protidogovor. Gradil ne bo nihče, dokler ne padejo cene! Gradil ne bo nihče, dokler ne padejo meze!

Zaključeno je bilo, da se organizira kampanja za znižanje cen stavbinskega materiala. Najprvo seveda se vrši preiskava za koliko so cene previsoke in kje so tiste "nesramne kombinacije", ki zidajo le takrat kadar se obeta vojni profit.

Medtem — ko se zaključit preiskava, ko se organizira kampanja za nižje cene, ko se prišiljo kapitalisti na nižje cene, ko se pošilje še druge številke, ko itd, itd, itd. — naj pa brezposelci čakajo na delo!

KUKLUKSOVSKI IZGREDI.

Waco, Tex. — Štirje moški so bili lahko ranjeni in eden težko, ko so nastali izgrezi zadnje sobote zvečer ob priliki parade lokalne podružnice Ku Kluxa Klana v Loreni, 14 milj od tukaj. Okrog 50 klubov je korakalo po mestu v belih haljah in z maskami na obrazih. Šerif jih je hotel ustaviti in razpršiti, tedaj pa so počili strel in nastala je splošna zmešnjava na ulicah, ki pa ni trajala dolgo.

SPREJEM PRVEGA NEMŠKEGA
PARNIKA.

New York, N. Y. — V soboto je priplul v New York "Bayern", prvi nemški parnik od leta 1914, ki je privedel 514 potnikov. Newyorški župan je imenoval posebni odbor, ki je pozdravil nemški parnik.

DELOVANJE MOGOTCEV
ZA ŽELEZNIŠKO POSOJILLO.

PRITISK SE IZVAJA TUDI NA
PREDSEDNIKA BRATOVŠČIN
NE ŽELEZNIŠKIH KURJACEV.

Če vse pridobe za posojilo, senator LaFollette ne bo odnehal od opozicije.

Washington, D. C. (Fed. Press. Laurence Todd.) — Diskuziji o posojilu za pol milijarde dolarjev železniškim korporacijam po administraciji v transportnem odboru Hooverjeve konference o brezposelnosti v sredo je sledil daljši pogovor W. S. Carterja, zastopnika Bratovščine železniških kurjacev, in Matthew Wolla, zastopnika A. D. F., v privatni uradni sobi Hooverja. Carter in Wool sta odklonila razgovor o tem pogovoru.

Administracija je pognala vsa kolesa v tir, da odobri dar pol milijarde dolarjev železniškim finančnikom s pomočjo konference. Sum, ki je bil slihati takoj, ko se je izvedelo, da se bo taka konference obdržala, je bil upravičen, ker je pričela sprotodotena propaganda v listih, ki so za Hardinga in železniške družbe in ker so oficijelni viri kazali v to stran, ko se je sešla konference. Zdi se, da administracija požene govornike železničarjev v tako paniko, da pristanejo, da se da pol milijarde dolarjev privatnim železniškim podjetnikom "kot potreba".

In kakaj še? Železniške družbe so same v strahu, da predsednik umakne davčno predlogo in da nato svojim podpornikom, da spravi na dnevni red predlogo za železniški in tujemski vračilni sklad. Železniški senatorji so ga obvestili, da je akcija vojne finančne korporacije nelegalna, ako se vržejo na trg zadolžnice železniških voz, ako so železnice že poravnale svoje z vlado. Oni pravijo, da v vsakem slučaju to pomeni deli vrniti vero, da ni treba zdaj pol milijarde dolarjev, da se železniške družbe rešijo bankrota. Oni realizirajo, če pride letošnjo zimo do bankrota, da to pomeni nacionalizacijo ameriških železnic. Atterbury, zastopnik pennsylvanske železniške družbe, se je poslužil sam tega argumenta s svojo kompanjsko unijo, ki jo vodi sam, onega dne, ko je prosil lojalne delavce, da sprejmejo znižanje meze, ki mu garantira kontrolo.

Opozicije v senatu vodi senator LaFollette in zategadelj je nemo-goče, da bo sprejeta vračilna predloga. Voditelji železniških delavcev so dovoljeno izgubili kontrolo nad stvarjo. Če oni tudi podpišejo poročilo, ki priporoča sprejem predloge, bo LaFollette in njegovi oporniki nastopili z vsami sredstvi opozicije proti predlogi in razgrnili bodo vse napake, korupcije in načrt za uničenje delavskih strokovnih organizacij.

Nikakor pa še ni dokazana reč, da se bodo dali odborniki delavskih organizacij ujeti. Zelo je neverjetno, da odneha Carter, predsednik organizacije, ki glasuje ravno zdaj o stavki.

Stavka mogoče pride prej ali slej, ali zdi se, da pride gotovo. Prometni uslužbenci so glasovali in njih glasovi se zdaj štejejo. Delavci, ki delajo v železniških delavnicah, bodo mogoče prvi v stavki, ako železniški delavski odbor poda svoj končni odlok v zadevi delavnege reda, ki je v nasprotju s sedanjim redom. Odborniki organizacij prometnih uslužbencev bodo mogoče odlašali s stavko, ali v članih teh organizacij bo oživila odločna želja, da se pridružijo svojim tovarišem v stavki. Prav nič presenetljivega ne bo, če bodo na železniških križiških zastavkali sožni vsi, kot se je to zgodilo, ko so zastavkali kolodvorski uslužbenci spomlad leta 1920. To je tudi učinkovalo na Bratovščino železniških zaviracev, da je vzela svojemu predsedniku Leeju moč, da lahko zadrži stavko. Glasovali

GENERALNA STAVKA V
TRSTU; IZGREDI BREZPO-
SELNIH V ANGLIJI.

Trst, 2. okt. — Tukaj je izbruhnila generalna stavka, ko je vlada preklicala gradnjo 24 ladij v tukajšnjih ladjedelnicah vsledčesar so družbe znižale mezo. Veliko število vojakstva je dospelo v mesto.

Leicester, Anglija, 2. okt. — Deset oseb je bilo ranjenih in več aretiranih v spopadu med pollejo in 600 brezposelci, ki so pobili šipe na poslopju odbora za miloščine.

TRG JE PREOBLOŽEN
Z RAZNIMI PRODUKTI.

CENE PA VSEENO NE PADEJO

Tako izjavlja newyorški tržni komisar.

New York, N. Y. — E. J. O'Malley, tukajšnji tržni komisar, je izjavil o tržnih razmerah: "Newyorške živčne zaloge so v splošnem največje, kar jih pozna zgodovina. Trgi so polni vsakovrstnega najboljšega produkta, tako da včasni gnije zelenjava in drug pridelek, cene pa ne padejo." O'Malley meni, da so trgovci zakrivil ti položaji.

"Če bi trgovci ne iskali prevelikega profita," pravi tržni komisar, "tedaj bi bile cene tako niske kot ob začetku vojne."

"Trgovci, veliki in mali, izkajajo gospodinj, ker jim zadržujejo prevelik profit."

Tako tržni komisar! Ali njegove besede dokazujejo več, kot je povedal. Njegove besede potrjuje, da je današnje gospodarstvo postavljeno na glavo. Trg je tako založen s pridelkom, da celo gnije in ga je treba pometati proč, cene ne padejo in sredi tega izobilja ljudje stradajo.

Gospodarski sistem, ki ustvarja taka protislovja, je gnil pri svoji korenini.

Krivi niso trgovci, da je tako, ampak kriv je gospodarski sistem, ki je povzročil take razmere. In če smo prišli do tega prepričanja, tedaj moramo tudi spoznati, da je treba tak slab gospodarski sistem nadomestiti z boljšim sistemom, v katerem ne bodo ljudje stradali sredi izobilja.

RESTAVRATERJI IMAJO PO
300 ODSOTKOV PROFITA.

Boston, Mass. — Komisija za življenske potrebščine je dognala, imajo restavraterji in posestniki takozvanih luncheonov povprečno po 200 odstotkov profita; v mnogih slučajih pa celo po 500 odstotkov. Posestniki restavratorji so bili neprijetno dirjeni po tej ugotovitvi in so se izrazili, da imajo oni "le" 100 odstotkov dobička. Komisija še nadalje vodi preiskavo, toda očitno "ne more" proti tem dobičkarjem prav ničesar ukreniti.

50 SAMOMOROV V CHICAGU V
ENEM MESECU.

V avgustu je 50 oseb končalo svoja življenja v Chicagu. Koroner (mliški oglednik) poroča, da 17 samomorilcev se je poslužilo plina, enajst revolverja, šest strupa, štirje so utonili v jezeru in eden je skočil skozi okno. Osemindvajset morilcev je bilo več ko 35 let starih.

so za stavko, toda odločilno besedo imajo lokalni odbori za izravnavo spora.

Administracija upa, da odvrne bankrot železniških družb, četudi pride do stavke, ako se železnice posodi pol milijarde dolarjev. Ako se konference za odpravo brezposelnosti izreče za tak program, bo delavstvo zopet potisnjeno nazaj od nacionalizacije in demokratične uprave železnice.

PROSVETA

DOPISI.

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Naročnina: Zedinjene države (Iaven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece; in za inostranstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (Aug. 31-21) poleg valnega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevnom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

O TEM NI DVOMA!

Komercializem je v sedlu. O tem ni dvoma! Morgani, Rockefellerji, Garyji in drugi monopolisti silijo v ospredje vprašanje: ali naj monopoli lastujejo telesa in duše ljudstva ali naj ljudstvo lastuje vse monopole? Na to vprašanje je en sam odgovor. Kadar trudi združijo industrije v enote, je čas, da se te industrije podružabijo. Z drugimi besedami to pomeni, da naj vsaka potrustljajna industrija postane splošna ljudska last.

Komaj se spregovori ta resnica, že prihajajo pismouki, pismarji in moderni farizeji in pravijo: Ako preidejo vse industrije v splošno ljudsko last, tedaj nastane največja tiranija, ker bo vsa moč osrečena v vladi, ki bo lahko tako vodila volitve, da bo trajno izvoljena.

Taka trditev je bosa! Ljudska izobrazba vedno bolj napreduje in izobraženo ljudstvo se ne da od nikogar tlačiti. Civilni zakoni se lahko tako izdelajo, da izključijo vsako tiranijo ali da jo zadušijo, ko se nahaja še v povojih.

Največjo tiranijo danes izvajajo privatne korporacije. Kjer se je moč privatnih korporacij razvila, tam preganjajo politično in strokovno organizirane delavce. Ze marsikateri socialist je moral iti s trebuhom za kruhom, ker se ni ob času volitev poslancev v postavodajne zbornice in javnih uradnikov uklonil ukazom privatnih korporacij. Ze marsikateri delavec je bil postavljen od privatnih korporacij na cesto, ker je agitiral za strokovno organizacijo in ker so smatralo privatne korporacije agitacijo za škodljivo njihovim interesom.

Kadar bodo potrustljanjene industrije podružabljene, tedaj se bo vlada prav zanesljivo zboljšala in ne poslabšala. O tem ni dvoma! Prav zanesljivo se izboljša tudi položaj delavcev. Tudi o tem ni dvoma! To je jasno pokazala vladna kontrola nad železnicami, čeprav je trajala malo časa in ki še ne pomeni podružabljenosti železnice.

Kdaj se izvrši podružabljenje potrustljanjenih industrij pa ni odvisno od dobrih ljudi, ampak je to odvisno od delavske zavesti in solidarnosti, sploh od vseh faktorjev, ki izvršujejo koristno duševno ali ročno delo za človeško družbo. O tem ni dvoma! Karel Marks je dejal, da mora biti osvoboditev delavcev iz sedanje mezdne sužnosti delo delavcev samih. To pomeni, da se morajo delavci organizirati politično in strokovno, agitirati in učiti, dokler ne izvojujejo končne zmage in dosežejo svojega cilja.

PRIVATNI BIZNIŠKI INTERESI MED SABO.

Kadar gre za delitev plena, so kapitalisti posežejo v lase, čeprav so v navadnih razmerah prav dobri prijatelji.

Na pr. Ship Construction in Trading kompanija je kupila od vlade 205 lesnih ladij po \$2,100. To je okoli pol odstotka od graditvenih stroškov.

Henry Ford se je ponudil kot kupec za del naprav za pridobivanje solitra pri Muscle Shoalsu. Njegova ponudba znaša okoli sedem odstotkov zgraditvenih stroškov, dalje bo pa plačeval še na leto okoli 3.6 odstotkov najemnine.

Kapitalisti se dele tudi po strankah in imajo obe stari stranki pod svojim nadzorstvom.

Ko se je šlo za prodajo lesnih ladij, ni noben republikanski političar odprl svojih ust in protestiral proti taki kupčiji. Tudi uredniki republikanskih listov so molčali. Malo kritike je bilo le v demokratičnih listih.

Ko je Ford prišel s svojo ponudbo na dan, so republikanski listi hkratu zaupili, da hoče Ford oslepiti vlado, dasiravno je štirinajstkrat več ponudil, kot so dali kapitalisti, ki uživajo protekcijo republikanskih političarjev, za lesene ladije.

Pravilno bi bilo, da vlada obdrži lesene ladije in jih obratuje. Ravno tako pametno bi bilo, da vlada dogradi naprave za proizvodnjo solitra pri Muscle Shoalsu in odaja farmarjem umetna gnojila po režijski ceni.

Boj proti Fordu in zanj v demokratičnih in republikanskih listih in ravno tak boj proti Ship Construction kompaniji in za njene interese pokazujeta, da pri profesionalnih političarjih starih strank in časnikarjih, ki zagovarjajo ti stranki, ne gre za to, kaj bo koristilo ljudstvu, ampak kaj hasne kapitalistom, ki pripadajo k njih stranki in jo podpirajo ob času volilne kampanje z lepimi tisočaki.

Export, Pa. — Imed Slovenec, ki so tu naseljeni, le redko kateri imenuje našo naselbino s tem imenom. Priimke ki ji dajejo niso bogve kaj laskavi. Primoreni smo pogosto misliti o današnjem bednem položaju, kako se bomo preživeli. Mogoteem gotovo ni treba kaj takega misliti zase, a tudi za nas se ne briga, kako je naše življenje. Sedaj ko delavci vidijo, kako se z njimi počenja, je upati, da bodo pristopili k organizaciji, katere so za nje.

Tukajnji premogorov obratuje po dva ali tri dni na teden. tda pri nas so posebna pravila, katera določajo, kdo je deložen dela. Znano je, da kdor maže, temu se tudi koleša vrte in tako je pri nas. Nekateri so v posebni milosti pri bosu. Ako oni niso prvi volji sami voziti vozčekov, dobijo konja, delajo lahko noč in dan, kolikor se njim poljubi.

Društva ni v naši naselbini nobenega, ker je Slovenec le malo števil. Vseeno smo skoro vsi člani SNPJ, katera ima društvo v sosednji naselbini kake pol ure od tu. — *Fečlar.*

Conemaugh, Pa. — Zdržitvena konvencija SNPJ in SDPJ je končana. Teško je bilo delo in da se je delegacija tega zavedala, je razvidno iz zapisnika. Da je delegacija samo kimala, kakor se je obregnil neki "delavski" list, je neresnica, temveč resnica je, da se ni hotela voditi s stranskimi načrti delavskega lista, temveč je šla preko njega naprej po začetni poti.

Bila je že prilika in še bo prišla, da se bo lahko pokazalo prave kimeve. Gotovo je, da bo kateri brat ugovarjal gotovim izjemam, a zaveda naj se, da se Bog ne more vsem ustreči. Stori-li smo po svojih močeh najbolje, če pa se je naredila kaka napaka, nismo krivi mi, saj niti veliki diplomatje niso brez napak, kaj šele priprost delavec.

Slovenska javnost v Clevelandu, moram priznati, nas je nad vse ujudno sprejela. Zabav in veselje je bilo vsak večer več kot dovolj. Sokoli so s svojim finim izvajanjem bili docela na mestu. Pevska društva so dokazala, da še živi slovenska pesem in v taki vzajemnosti in navdušenjem med Slovenci v Clevelandu ne more nikdar zamreti. Zanimala so nas tri mala dekletca s svojimi šaljivimi pesmicami, ki so izzvala najburnejšo pohvalo.

Jugoslovanski poslanec Etbin Kristan se je nepričakovano prikazal med nami. Poročal nam je o velikih bojih, ki so jih imeli socialisti v zbornici za konstituant. Nekaj moram vseeno pripomniti, kar se mi zdi neumestno. Sodrugu in socialističnemu poslancu nikakor ne pristaja frak in bi bilo umestnejše, da ga odloži.

Zahvalih se vsem clevelandskim društvom za gostoljubje in zabavo: gospe Ivnik, kjer sem bil fig. stanovanju, za njeno točno in dobro postrežbo; sobratu Kržetu pa za izborni zabavo.

Prijatelji in znanci naj mi oprostite, ker jih nisem obiskal. Silila me je pa domov skrb za ženo in družino, ki se je pomnožila v odsotnosti za eno hčerko.

Rojake pozivam, da gredo z vso energijo na delo, da enkrat v resnici izvršimo popolno združitev slovenskih kakor jugoslovanskih jednot in zvez. — *Oženjen Samec.*

De Fue, Ill. — Delavske razmere ne spadajo v moje področje, zato ne bom o njih poročal. Nesreč teh je dovolj.

Poročati moram žalostno vest, da mi je 14. septembra umrla soproga po tri mesečni mučni bolezni. Pogreb se je vršil 18. sept. na tukajnjem slovenskem pokopališču. Pokojna je bila članica društva Zavednost št. 59 SNPJ in društva št. 3 SSPJ. Oba imenovana društva sta se korporativno udeležila pogreba. Zahvaljujem se obema društvoma za darovane vence in za veliko udeležbo pri pogrebu. O tem ste ji izkazali zadnji bratski pozdrav. Hvala tudi gospej Maček za darovani venec. Draga soproga, spavaj mirno v hladni zemlji. — *John Banich.*

Zadružno gibanje v sovjetski Rusiji.

Piše William Z. Foster.

(Copyright, 1921, by The Federated Press.)

Gibanje kooperativnih društev v Rusiji je brez malega še novo, toda njegova zgodovina je zelo viharna, zlasti izza revolucije. Od začetka, ko je še car vladal, so kooperativna društva rasla zelo počasi, ker jih je vlada zatirala. Kljub temu je bilo 1. januarja 1914. okrog 10,000 društev z 1,500,000 člani. Vojna je dala društvom lepo priliko za napredek. Naraščajoča draginja je podila kar cele trume delavcev in kmetov v kooperative in končno se je zgodilo, da je bil car prisiljen — vsled gospodarskega propada — starega režima — obrniti se na kooperative za krajevna razdeljevanja živil itd. Revolucija je še bolj pomogla kooperativnim društvom, tako da je bilo 1. januarja 1918. okrog 25,000 konzumnih društev, ki so imele devet milijonov članov. Tekom revolucije so imela društva široko polje in so se pečala s financiranjem, nakupovanjem, prodajanjem in izdelovanjem raznovrstnega blaga. Sledeče številke prikazujejo denarni promet v rubljih:

Leto	Uložen kapital	Skupiček
1899	800	31,340
1909	47,822	1,278,511
1913	225,413	7,985,234
1917	10,269,757	212,000,000

Najburnejša doba za kooperativna društva je prišla, ko so komunisti osvojili vlado v Rusiji. Boljševiki se niso dosti zmenili za kooperative pred revolucijo, ker so jih smatrali maloburžoazna podvzetja, ali ko so bili enkrat na krmilu, so hitro spoznali, da so kooperativna društva vredna velikega upoštevanja, prvič zato, ker so bila postojanke reakcije in drugič, ker je bil njihov ekonomski ustroj potreben državi.

Od začetka revolucije je bilo kooperativno gibanje izrazito reformistično. Kooperativisti so z vso vrnemo podpirali Kerenskij in obsojali boljševike kot "kriminalne pustolovce in sovražnike ljudstva". To stališče so kooperative obdržale tudi potem, ko so sovjeti vzeli vso oblast v deželi v svoje roke. Voditelji društev so napovedali neizprosno boj komunistom. Kooperativne so bile z vso svojo kulturno, politično in gospodarsko silo na razpolago protirevolucionarnim; pomagale so v vsaki protisovjetski revolti in pošiljale živež in druge potrebščine Kolčakovim in Denikinovim belim četam.

Komunistična vlada je nekaj časa priznala reakcionarnost kooperativnega gibanja. Pri splošni konfiskaciji industrij je ostala imovina kooperativ nedotaknjena. Vse pravice, ki so jih dobile kooperative med vojno, so jim ostale. Vlada je hotela, da kooperativna društva s svojo distributivno organizacijo služijo sovjetom, toda društva so odklonila vsako sodelovanje z vlado. Vlada si je pomagala z lastnim sistemom te vrste, pri tem so pa nastale zmešnjave.

Napoved se je sovjetska vlada naveličala sabotaže v kooperativah in je napovedala boj menjševikom in socialistnim revolucionarjem, ki so imeli društva v svojih rokah. Sovjeti so pričeli osvajati kooperative in jih podvrgavati revoluciji. To so dosegli na različne načine. Komunisti so se bojevali proti nazadnjakom v vseh organizacijah predvsem na ta način, da so šli v organizacije in dobili vsa vodilna mesta v svoje roke. Obenem je vlada odredila gotove spremembe v kooperativah. Prva, zelo važna sprememba je prišla v aprilu 1918, ko je vlada izdala naredbu, na podlagi katere so vsi ruski državljani postali člani kooperativ. Stari delničarji so bili izplačani in delniški sistem je bil odpravljen. Nato so sledile od časa do časa druge navedbe, ki so združile razne obstoječe kooperativne organizacije s Centralno unijo, staro in splošno organizacijo kooperativnih društev. Ljudska banka, podjetje kooperativ, je bila nacionalizirana. Stari, birokratični nazadnjaki so se krčevito upirali tem spremembam in nekateri so odstopili, toda pomagalo ni nič; vse kooperativno gibanje je bilo še tisto leto zedinjeno in postavljeno pod enega upravitelja.

Istočasno, ko se je vršilo združevanje in centraliziranje kooperativ, so bile izvedene tudi mnoge spremembe v funkcijah. Društva, ki so izdelovala in razdeljevala manj potrebne predmete, so obdržala svojo prejšnjo neodvisnost, toda vsa druga društva, ki so se pečala na pruner z živili, so prišla pod strogo državno kontrolo. Centralna društev, takozvana Centralna unija ali kakor jo imenujejo Rusi Centrosejuz, je stopila v direktno zvezo v Vrhovnim ekonomskim svetom in z departmanti za prehrano, delo in vzgojo. Vlada je imenovala svoje zastopnike v centrali in krajevnih odborih in kooperative so odstopile veliko svojega dela vladnim oddelkom. Nominalno so društva obdržala svojo neodvisnost, da n. pr. volijo svoje odbornike, toda faktično so postala organ sovjetske vlade.

To je trajalo nekaj časa, ampak zdaj je napačila nova doba za ruske kooperative. Ko je vlada pričela pred par meseci uvajati novo taktiko v svojem gospodarstvu, se je proces nacionaliziranja kooperativ natenkrat zaobrnil. Po novem programu sovjetske vlade se imajo kooperative ločiti od države in imele bodo najkrajšo neodvisnost in funkcijo kot še nikdar prej. Ta temeljna sprememba je prišla vsled programa svobodne trgovine. V svrhu, da reši ekonomsko krizo, je vlada odstopila monopol industrij predvsem kooperativam. To je storila vlada zaradi tega, da prepreči preporod kapitalizma. Vsa novoustanovljena produktivna sila se ima koncentrirati v kooperativah. Cilj ruske vlade je, da se kooperative razmahnejo v velikansko masinerijo za proizvodnjo, nabiranje in razdeljevanje vseh potrebščin za delavce in kmete in na ta način odvržejo breme dela državi, a obenem preprečijo, da se s tem delom ne okoristijo posamezniki, privatni podjetniki. Nekateri komunisti so mnenja, da bodo kooperative vršile to nalogo z večjim uspehom kot bi jo mogla vršiti država, ki še nima potrebne mehanizma. Ker je vrhunska končana vojna in je zdrobljena notranja buržoazija, se nimajo sovjeti, ničesar več bati od svobodnih kooperativ in zato so dobile več svobode na vseh straneh.

Komunisti sicer vedo, da je v kooperativah še nekaj elementov, ki so precej sebični in sovražni sovjetom, toda v glavnem je temeljito strta hrbenica prejšnjega odpora in društva so toliko poiščena buržoazne navlake, da se jim lahko zaupa. Kooperative so pod vodstvom revolucionarjev na čeli črti in prejšnjih reakcionarnih voditeljev ni več. Drastično je bilo to čiščenje in pranje kooperativ, ampak bilo je potrebno.

Po načrtu komunistov bodo kooperative zdaj vršile tisto delo, ki je potrebno za prehod iz starega v nov gospodarski sistem. Organizirale bodo produkcijo in jo povečale ter usposobile za prehod v socialistično družbo. Na ta način bo revolucija ohranjena in njena končna zmaga zagotovljena.

Rusko kooperativno gibanje stopa zdaj v novo dobo. Kako se obnese njegova nova naloga, se še ne ve. Bodočnost bo pokazala, dali imajo komunisti prav ali ne.

Najbogatejši Japonec umorjen.

Tokijo, 29. sept. — Zanjirō Jasuda, japonski Rockefeller, čigar bogastvo se ceni nad milijardo dolarjev in kateri je posedoval mnogo bank, železnice ter več trgovskih in industrijskih podjetij, je bil danes umorjen v svoji vili na morskem obrežju. Njegov morilec je po pokličen odvetnik in stopil je v vilo milijarderja pod pretvezo, da nabira prispevke v neke dobrodelne svrhe. Ko sta bila sama v sobi, je odvetnik vzel izpod plašča kratek japonski meč in ga zasadel Jasudu v srce. Morilec je nato šel na vrt in tam izvršil samomor. Vzrok umora še ni znan.

Francija najame 3 milijarde po-sojila.

Paris. — Kakor poroča vladni žurnal bo Francija dne 24. oktobra izdala državne obveznice za 3 milijarde frankov, da s tem denarjem obnovi po vojni uničeno deželo. Bondi bodo po 500 frankov, torej jih bo moralo biti na milijone. Za bond po 500 frankov bo treba plačati 498.50 frankov in bodo od te svote teklo šest odstotne obresti.

TEŽAVE DELAVSKE ORGANIZACIJE V KOREJI.

POVZROČA JIH JAPONSKA.

Boji se njih političnega vpliva.

Washington, D. C. (Fed. Press.) Poročevalec Federaliziranega tiska je intervjuval dr. Syngmuna Rheeja, predsednika proviziorne vlade Korejske republike, o gospodarskih vprašanjih, ki so spoje-na z odpravo japonske okupacije na Koreji. Rhee je izjavil, da japonska vlada nasprotuje ustanovitvi delavskih strokovnih društev v Koreji, ker se boji njih političnega vpliva.

"Vprašanje neodvisnosti je najvišje vprašanje, s katerim se peča-jo misli vsakega Korejca na njegovih življenjskih potih," je rekel dr. Rhee. "Oni sovražijo Japonce zaradi njih grozovitosti in potlačevanja silno in globoko. Japonce se tega zavedajo, zaradi tega ovirajo organizacije Korejcev v vsak namen, ker se boje, da se organizacije spremenijo v protijaponsko društvo ne glede na to, radi katerega namena je bila ustanovljena.

"Res je, da japonski kapitalistični razred izrablja ta izgovor za preprečitev delavske organizacije do skrajne meje."

Proviziorni predsednik je priznal, da postoje skupine na Japonskem, ki so naklonjene Koreji, toda odklonil je, da se poglobi v diskuzijo o industrijskih in razrednih vprašanjih, dokler ni dosežen skupni cilj vseh Korejcev, to je politična svoboda.

O brutalnem ravnanju Japoncev s Korejci je bil dr. Rhee bolj zgovoren.

"Prvo leto v gibanju za neodvisnost je bilo ubitih 7,645, ranjenih 45,562, vrženih v ječo 49,811 oseb," je rekel proviziorni predsednik. "Požganih je bilo 724 hiš, 59 cerkev in tri šole.

"V času japonske okupacije je bilo aretiranih in obsojenih zaradi političnih prestopkov 616,839 oseb. Od teh, ki so bili obsojeni, je bilo 278,087 oseb obsojenih na bicanje. Lahko se reče, da je deset odstotkov bičanih oseb umrlo, ker je bila kazen strogo izvršena."

Ti podatki govorijo, da se je Irski, ki se nahaja v enakem položaju kot Koreja, ob času vlade Er-norujaveev godilo še dobro. Nihe ni obtožil Lloyd George, da se njegovi neregularni najemniki bičali 27,000 Ireev do smrti.

Naš državni departmet bo težko najdel pot, da dobe Korejci zastopstvo na konferenci o zadevah na Daljnem vzhodu. Teži nas, da smo skušali rešiti politične zadeve zapadne Evrope, ne da bi zaslišali zastopnike Irski. To je stvar, ki se je pred tremi leti izvršila v Parizu.

Praga in Belgrad nudita posredovanje.

Pariz. — Čehoslovaška in Jugoslavija sta se zavzeli, da bosta poravnali spor med Avstrijo in Ogrsko radi Burgenlanda. Posredovali bi radi še prej, kakor pride odločitev od alirancev.

Obe vladi sta poslali Madžarski ultimatum, da takoj izprazni sporno ozemlje, drugače da bosta napovedali vojno. Ogrska se je pričela pogajati z obema državama in obe državi sta ponudili tudi Avstriji posredovanje na podlagi koncesij z obeh strani.

Argentinski pisatelj aretiran v Španiji.

Madrid, Španija, 30. sept. — Alberto Ghirardo, splošno znan pisatelj iz Argentine, je bil večeraj tu aretiran zaradi nekega svojega članka, katerega je objavil v komunističnem listu v Madridu.

Nova protirevolucionarna organizacija potlačena v Rusiji.

Moskva, 1. okt. — Iz Odeze je prišlo poročilo, da je Čeka (izredna komisija za pobijanje protirevolucije) tamkaj odkrila in zdrobila organizacijo pristašev ukrajinskega protiboljševiškega voditelja Petlure. Tri in šestdeset oseb, večinoma zemljiških posestnikov in bivših oficirjev, je bilo usmrčeno.

En Anglež ubitih v Africi.

Khartum, vzhodni Sudan, 1. okt. — Med Mesaleti je izbruhnila vstaja in v boju z uporniki je bilo pet Angležev ubitih.

Z DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

60 stavk je zdaj v teku v Združenih državah. Tako poroča tajnik departmanta za delo Davis, ki postavlja, da toliko stavk se ni bilo v Ameriki nobenkrat izza vojne.

Zvezne čete, ki so bile v stavkovnih rudarskih okoliših Zapadne Virginije več ko mesec dni, so zadnji teden odlele nazaj v svoja borišča. Privatne kompanijske armade bodo zdaj lahko zopet nadaljevale svoje delo.

5 polja stavkovskih oljnih delavcev v Kaliforniji. Šerif Jones v Fresno je čutil potrebo, da se mese nad članicami ženskega pomočnega organizacije, ki stražijo vrlece pred stavkovskimi in jih odgovarjajo od dela. Toda šerif je hotel na devetdesetletno staro, ki je že dobila ime "mati Jones oljnih delavcev". Starica je mrs. Anna B. Steward, ki ima dva sinna med stavkarji. Predno je mogel šerif razpršiti ženske, je omenjena starica medtem že pregovorila šest kompanijskih stražnikov, da so pustili službo in se odpeljali s prvim vlakom. — Šerif v Santa Barbari je pa drugačen človek. Ko je prišlo iz San Franciscosa 40 stavkovnikov tja, jih je šerif razorožil in poslal nazaj s prvim vlakom.

6000 pristanišnih delavcev v New Yorku je zastavko zadnje soboto v protestu proti novi mezdni lestvici. — Delavci v pristanišču New Orleansa so tudi v stavkovnem gibanju.

Železniške družbe na vzhodu že kažejo kurjače in spremane uslužbenice na vlakih za slučaj generalne stavke na železnicah.

Organizirani temerji v Chicagu so po svojih voditeljih ponovno izjavili, da se ne bodo ozirali na Lindsovo mezdno razsodbo in da bodo nadaljevali boj za staro mezo \$1.25 na uro in proti odprti delavnici.

PROTI ŠOLI ZA SOCIALNO ZNANOST SE NI BILA PODVZETA AKCIJA.

Albany, N. Y. — Legalni departmament države New York in radniki državnega šolskega sveta se niso podvzeli nobenih korakov proti Randovi šoli za socialno znanost, ki je obvestila šolski svet, da se ne bo ozirala na postavbo, ki doleži, da morajo imeti vse šole oblateno dovoljenje od šolskega sveta in da "morajo vsi učitelji preiseči lojalnost". Državni prokurator Newton in Frank B. Gilbert, pravni svetovalec šolskega sveta, sta že večkrat skupaj stikala glavni, odkar sta izvedela, da se Randova šola ne bo ozirala na postavbo, ki so jo luskovci zbičali skozi legislaturo. Newtonova izjava po kazuje, da ne uvedete kriminalnega postopanja, ampak da se preizkusi najprej ustavnost postavbe.

Randova šola ne bo motena in stvar se predloži sodiščem, da odločijo o ustavnosti postavbe. Morris Hillquit, pravni svetovalec šole, izjavlja, da se bo šola bojevala proti Luskovci postavi do največje instance, ako tako zahteva potreba. On pravi, da je postavba jasen napad na pravice individuala, po katerih da si sam izbere šolo. Ustava države in Združenih držav garantira to pravico tako jasno, da se ne more tolmčiti napako. On meni, da bodo na strani šole vsi državljani, ki mhljijo.

TJAJNIK A. D. F. PRAVI, DA NE BO NIČ S SPLOŠNIM ZNIZANJEM MEZDE.

Washington, D. C. — Če bo Hooverjeva konferenca za rešitev brezposelnosti skušala prepričati ameriške mezdne delavce, da naj sprejmejo znižanje mezde, da se oživi industrija, tedaj bo ponosarila, kot načrti senatorja Wadswortha in drugih starin v letu 1919 za konskripcijo delavcev, je rekel Morrison, tajnik Ameriške delavske federacije.

"Nam je znano, da je veliko brezposelnosti povzročila taktika velpodjetnikov za hladnokrvni izpor delavcev," je dodal Morrison. "Govorice, da ameriška industrija ne more plačati zadostne mezde, so absurde. Pravilno vprašanje je, ali izpor vzdrži ali ponosariti. Prepričan sem, da se ameriško delavstvo v splošnem ne podvrže znižanju svoje stalne življenske mere."

ZAMORCI APELIRAJO ZA POŠTOSNENJE ZAMORSKIH VOJAKOV.

Washington, D. C. — James Weldom Johnson, tajnik Narodnega društva za napredek zamorskega ljudstva, je vodil deputacijo, ki je v sredo izročila predsedniku Hardingu peticijo, podpisano od petdeset tisoč oseb, ki priporočajo, da se pomilosti 61 zamorskih vojakov, ki sede zdaj v ječi v Leavenworthu in ki so se udeležili izgrediv v Houston, Tex., v avgustu 1917.

Jetniki so bili člani 24. pešpolka Združenih držav in so obsojeni v do smrtne ječe, ker niso mogli gledati, kako grdo ravnaajo z zamorskim ljudstvom neki belopoltni policaj in drugi protizamorski zabavljači.

"Takega precedenta še ni bilo", je rekel Johnson, ko je razvil še enkrat celo afero pred predsednikom. "Varnostna straža tega zamorskega polka je bila razorožena v državi in mestu, v katerem je bil zamorski vojak Združenih držav vsaki dan razžaljen. Sledila je dolga vrsta poniževalnih dogodkov; en vojak je bil brutalno pretepen in na jako priljubljenega podčastnika v polku so streljali, ker ni privolil, da bi neki lokalni policaj grdo ravnal z neko zamorko. V polku se je razširila vest, da je bil priljubljeni podčastnik ubit. To je lahko podžgalo k hipni in nepremišljeni akciji. To je dokazano po dobrem obnašanju polka iz preteklosti do tega dneva.

"Dasiravno so bili v te izgrede zapleteni belopoltni državljani v Houstonu in so polku zapovedovali belopoltni častniki, ni bil nihče drugi kaznovan kot zamorec po vesteh, ki smo jih izvedeli." Devetnajst krivim spoznanih vojakov je bilo obsojenih. Eden in šestdeset vojakov je bilo obsojenih v ječo.

Koncem diskuzije je Johnson še opozoril predsednika na nevarnost kukluksovecev in je priporočil, da justni departmament uvede preiskavo, ker ima "nevidno carstvo" namen povzročiti plemenske izgrede v Ameriki, da tako oslabi moč vlade.

KOMISIJA ZA POSPEŠEVANJE SAMOSTALNE VLADE V INDIJI SE USTANOVI.

Washington, D. C. — Saillendra Ghose, politično izgnan Hindu naznanja, da se ustanovi Ameriška komisija za pospeševanje samostalne vlade (svaraj) v Indiji. On pravi, da njegova organizacija izdela podlago za obširno ligo ameriških podpornikov in somišljenikov, da se proglasi neodvisna republika Indije. Mahatma Ghandi proglasi republiko v decembru tega leta, ki je višek takozvanega gibanja za nesodelovanje, ki ga vodi Ghandi po vsem britskem imperiju.

Ghose pravi: "Nad leto dni izvaja Indija praktično nesodelovanje z britskimi oblastmi pod vodstvom Mahatma Ghandija, da postane Indija za Anglijo dežela, ki ji ne nosi profita in se ne more v njej prebivati. V zadnjem letu je Anglija izgubila v trgovini z Indijo več ko milijardo in pol dolarjev, in voditelji izjavljajo, da letos popolnoma preneha trgovina z Britanijo. Sedanje vprašanje brezposelnosti v Angliji je posledica bojokotnega gibanja. Indija upa, ako bojkot popolnoma uspeva, da se ustvari na Anglijskem položaj, da delavci v Angliji povzročijo revolucijo."

On apelira za prispevke, da se "opremijo bojevnikji", da se ustanovi republika Indije.

NOVA ORGANIZACIJA PRISTANIŠNIH DELAVCEV.

New York, N. Y. — Več ko tisoč članov se je že vpisalo v novo organizacijo pristanišnih delavcev, ki je poznana pod imenom United Harbors Workers Union. Nova organizacija je organizirana popolnoma na novi, moderni podlagi. Določeni so zaupniki, ki seveda ne prejemajo nobene plače. Plačan bo samo tajnik organizacije. Denar, ki se je v stari razpadli organizaciji porabil za plačevanje celega krdeča odbornikov, se bo zdaj uporabil za vzdrževanje kuhinje za brezposelne člane. Pristopnina znaša deset centov, mesečina pa

petdeset centov. V novo organizacijo so pristopili kapitan in navadni mornarji.

Stara organizacija je razpadla. Tajnik organizacije Albert Laugel je izjavil, da bo nova organizacija služila izključno le članstvu in ne za dobiček organizacijskih odbornikov.

Kapitan Thomas Allison je predsednik nove organizacije, ki je izdala že tri okrožnice, v katerih obtožuje odbornike stare organizacije.

STAVKUJOČI DELAVCI NEBO ŠLI V KANOSO.

Trenton, N. J. — Osmim članom Mednarodnega društva strojnikov, ki so bili obsojeni na tri mesece v zapor zaradi kršenja sodnijske prepovedi proti stavkujočim delavcem v tovarni Bijur Motor Appliances kompanije v Hobokenu, je bila njih kazen znižana od podkancelarja Buchanan na trideset dni zopora. Odsedeli so že šest dni, ko je bila njih kazen znižana na trideset dni zopora in ko so vložili priziv na višjo instanco. Teh šest dni bo vstetih v kazen.

Splošno se sodi, če bi strojniki izrekli obžalovanje, da so prelomili i sodnijske prepovedi, da bi jim bila kazen popolnoma odpušena. Podkancelar Buchanan je prav malenkostno pripomnil, ko je čital s sodnijskega stola svojo pridigo stavkarjem, da ni noben stavkar izrekel obžalovanja zaradi kršitve sodnijske prepovedi.

Well, stavkujoči delavci niso mi v Kanoso.

RORKE ODKLANJA VSAKO ODGOVORNOST ZA OROŽNO ODPOŠILJATEV.

New York, N. Y. — George Gordon Rorke, ki je bil aretiran, češ, da je v zvezi z odpošiljativjo 590 strojnic, zaplenjenih na parniku v juniju in namenjenih na Irako, je moral položiti tri tisoč dolarjev poročila. Zaslišan je določen na 10. oktobra. Rorke izjavlja, da on ne ve, kam so bile strojnice namenjene. On je strojnice prodal skupini ljudi, ki jih ne pozna.

Rorke je bil delaven v raznih irski organizacijah. Nekoč je bil celo predsednik društva Protestantovski prijatelji irske svobode.

GROF, KI POZNA GOSPODARSKI PODOBJAJ.

New York, N. Y. — Grof Frederik Mottke z Danskega, predsednik Danske jeklarske družbe, je izjavil, da mora svet čakati na restavriranje Rusije, ako hoče, da trgovina in industrija zopet oživi.

Mottke meni, da je na Danskem 60.000 jeklarskih delavcev brez dela, ker je prenehal trgovina z Rusijo.

Grof ni podpornik Sovjetske Rusije, toda on je prišel do spoznanja, če se ne oživi trgovina z Rusijo, da bodo trpeli tudi v drugih državah in ne samo v Rusiji.

NEVARNOST ELEKTRIČNEGA OBEŠANJA.

Kingston, Mass. — Pri cestnoželezniškem vozu se je zlomil električni dovodnik, obenem se je pa utrgala tudi vodilna žica. Voz je prišel goriti in otroci, ki so se peljali iz šole domov, so prestrašeni pričeli skakati z voza. Štirje otroci so prišli v dotiko z vodilno žico in so bili na mestu elektrocucairani. Obledela na otrocih je zgorela.

KOVINSKA TVORNIKA OROPANA.

Toronto. — Dva uradnika in neki nastavljenec pri Brenner kompaniji, veliki kovinski tvrdki so obtoženi, da so okradli tvrdko za \$700.000. Brennerjev sin sam je obtožen večjih poverb, ki jih je s pomočjo knjigovodje za falsificiranjem v knjigah izvršil. Sin Brennerja in eden knjigovodja sta zaprta.

Zarotniški pomožni odborniki izgnani iz Moskve.

Riga, 1. okt. — Vodstvo ameriške pomožne akeije v Rusiji javlja iz Moskve, da najhujša kazen, ki bo zadela nekatere člane bivšega Gorkijevega vnerskega pomožnega odbora, ki so ruvali proti sovjetom, bo izgon iz Moskve.

NEMOLJA RATIFICIRA MIROVO NO POGODBO Z AMERIKO.

Senat bo glasoval o ratifikaciji 15. oktobra.

Berlin, 1. okt. — Nemški parlament je večeraj ratificiral mirovno pogodbo z Združenimi državami. Edini komunisti so glasovali proti pogodbi. Ko je predsednik abornice vprašal poslance, če imajo kaj proti pogodbi, je komunist Walter Stoecker vstal in govoril pet minut rekoč, da je pogodba norčevanje iz Wilsonovih štirinastih točk in da jo je diktiral ameriški kapitalizem. Zbornišni predsednik je nato zahteval poslance, ki so omogočili, da Nemčija obnovi prijateljske stike "s svojim zadnjim sovražnikom".

Stoecker je v svojem govoru proti pogodbi dejal: "Barbarska submarinska vojna Nemčije je zakrivila, da je ameriški kapitalizem stopil v vojno, iz katere je izšel z velikanskim plenom. Mirovna pogodba z Združenimi državami je nov diktat, ki ga odobrava nemška buržoazija zato, ker hoče odložiti težko breme vojnih kazni na rame delavskega razreda. Ameriška buržoazija se niti najmanj ne briga za mir. Kdo se bolj mračično oborožuje kakor Amerika? V dveh letih bo imela orgonno vojno mašino, največjo na svetu, ki bo pripravljena na nov imperialistični konflikt. Prihajajoča konferenca v Washingtonu, ki se odvaja z gladkimi frazami o razoroženju, je samo zato sklicana, da si borze v New Yorku, Londonu in Tokiju razdele bogat plen."

Washington, D. C. — Senat se je v petek zedinil, da se vrši glasovanje o ratifikaciji mirovnih paktov z Nemčijo, Avstrijo in Ogrsko dne 15. oktobra. Sporazum se glasi, da se generalna debata zaključuje 14. oktobra ob pol dvanajstih predpoldne in potem ne bo smel noben senator govoriti dalj ko deset minut o vsakem pridruku ali spremembi v pogodbah.

Anglešem se zdi nemška armada prevelika.

London. — V uvodnem članku angleškega lista "Times" je bila pred dnevi nemška vlada obdolžena, da krši mirovno pogodbo, ker ima več vojakstva, kakor ji je predpisano. Namesto, da bi imela Nemčija 100.000 vojakov, pripravlja, kakor je izvedel ta list iz dobrih informacij, za 800.000 mož orožja, streliva in obleke.

Times pravi, da je neobhodno potrebno, da se zopet vpostavi kontrolna komisija alirancev, ki bo gledala, da se prepere nadalnje oboroževanje. To vprašanje naj reši konferenca v Washingtonu. Kontrolna komisija mora biti zopet izbrana in mora biti podpirana, da bo lahko delovala energično, po možnosti 2 do 3 leta, dokler ne bo militaristični sistem v Nemčiji popolnoma odpravljen in dežela popolnoma na demokratični podlagi. — Tako pravijo "demokratični" Angleži.

Revolta kmetov na Sedmograškem.

Budapešta, 2. okt. — Na Sedmograškem ob novi ogrski meji je izbruhnila vstaja kmetov. Rebelni kmetje zahtevajo zemljo veleposelstnikov in napadajo oblastnike. V mnogih krajih so javni uradniki pobegnili. Rumunska vlada je pojačala vojaške posadke v Sedmograški in obenem je obljubila, da bo takoj sprejela agrarno reformo, da potolaži kmete.

Deset anarhistov usmrčenih v Moskvi.

Moskva, 1. okt. — Deset anarhistov, med katerimi je tudi ena ženska, je bilo eksekutiranih in mnoge drugih je bilo obsojenih v zapor valed bombnega napada na odbor komunistske stranke v septembru 1919. Anarhisti so takrat z bombno razdejalj poslople, v katerem so imeli komunisti sejo in več komunistov je bilo mrtvih.

VESTI IZ JUGOSLAVIJE.

Železniški most pogorel. V bližini Zastovica v Bosni je pogorel velik železni. most in je valed tega promet popolnoma prekinjen. Skoda je ogromna. Kako je na stal požar, še ni dognano, sumi pa, da je bil podtaknjen.

Stirinalet dni se je postila, ni jedla ne pila, 1. septembra je umrla 50-letna samaka, slaboumna Marija Saloman v Bizjakovem mlahu na Ponikvi ob južni žel. Čudna ženska!

Tretja točka se sprejme v toliko,

Slovenska Narodna

Ustanovljen 9. aprila 1905.

Podporna Jednota

Imenja: 17. junija 1907 v delovi Illinois.

GLAVNI STAN: 2637-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vinsenz Calhoun, 2637 So. Lawdale Ave., podpredsednik Anton Hrest, Box 140, Canonsburg, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolnišniške oddelka Paul Berger, gl. blagajnik John Vogelt, upravitelj glasila Filip Gaden.

POSLOVNI ODESEK:

John Underwood, predsednik, 405 May St., Eastfield, Ill., Martin Schmittler, Box 274, Eastfield, Ohio, Jos. Radlich, Box 428, Eastfield, Pa., Frank Szymanski, 2637 So. Lawdale Ave., Cleveland, Ohio.

OKROŽNJE OKROŠJE: Paul Berger, predsednik, 2637-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VEHNOVNO OKROŠJE: John Underwood, Box 268, Moon Run, Pa., Anton Radlich, Box 75, Wick Hamon, Pa.

ZAPADNO OKROŠJE: Anton Hrest, Box 164, Green, Kansas, in njegovim, Lee Kuber, Box 244, Gilbert, Minn., in njegovim.

Nadzorni odbor:

Matt Petrovich, predsednik, 805 E. 140th St., Cullverden, Ohio, John Underwood, 418 Pierce St., Eveleth, Minn., Peter Bernik, 3123 S. Harding Ave., Chicago, Ill.

Tiskovni odbor:

Vinsenz Calhoun, John Underwood in Matt Petrovich.

Združitelni odbor:

Predsednik: Frank Alot, 2124 So. Crestview Ave., Chicago, Ill.

John Trebil, Box 181, Lawrence, Mo.

John Gryn, 902 Eastwood, Detroit, Mich.

Joe Smith, 1105 E. 2nd St., Cleveland, Ohio.

Mary Ulevik, 1244 So. Rockin Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI IZDAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6008 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETA": John Zverovnik.

POSLOVNI: Hrestovščina in gl. oddelki, ki delajo v glavnem uradu, so vrši tabele VSA PRILEGI, ki se množijo na polje gl. predsednika in njegovih Podpredsednikov S. N. P. J., 2637-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE KAZNEVE BOLNIŠNIKE PODPORE SE NASLOVE: Bolnišnični tajnik S. N. P. J., 2637-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POMILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvršiteljskega odbora in združiteljskega odbora, ki se tičejo S. N. P. J., 2637-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V SVETI S BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na gl. blagajništvu S. N. P. J., 2637-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse prihodke gl. odbora in gl. izvršiteljskega odbora se naj pošljejo na gl. izvršiteljskega odbora, 418 Pierce St., Eveleth, Minn.

Vsi prihodki na gl. poslovnih oddelkih se naj pošljejo na nazivi: John Underwood, 405 May St., Eastfield, Ill.

Vse prihodke proti uradni glasilu se naj pošljejo na nazivi: Podpredsednik S. N. P. J., 2637-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, razen tiskanih, spisal, naročila in spisi vse kar je v zvezi s glasilom, naj se pošljejo na nazivi: "Prosveta", 2637-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Združitelna konvencija S.N.P.J. in S.D.P.Z.

DEVERNAJETA SEJA.

22. septembra dopolnila.

Konvenciji predsednik br. F. Zaita odpravi sejo ob osmi uri. Čita se imenik delegatov in odbornikov. Navzočih vsi.

Rediteljem za današnje zborovanje sta določena br. J. Zajec in F. Zupanc.

Čita se nato zapisnik sedmaja seje in se z malim popravkom sprejme.

Stavljen in sprejet predlog, da se da listati en tisoč celokupnega zapisa.

Brat glavni tajnik poroča, da ima sestavljena pravila za mladinski oddelek. Po kratki diskusiji je stavljen predlog, da se pravila mladinskega oddelka prepuste gl. upravniemu odboru, ki jih uredi tako, da bodo soglasna s izrednimi državinimi zakoni. Predlog sprejet.

Siedi posveto odbora za plače. Odbor poda sledeče poročilo: "Po daljšem razmiselnju in uvaževanju izrednih faktorov, sledijo sledeči sklepi: 1. Dnevniplač vsemu konvencijemu o seboju po \$0. 2. Glavnemu predsedniku, gl. tajniku in gl. uredniku "Prosvete" po \$50 tedensko. 3. Pomožnemu tajniku, ki je obenem bolniški tajnik, po \$40.00 tedensko. 4. Glavnemu blagajniku in upravni gl. "Prosvete" po \$45.00 tedensko, z dodatkom točke osen, stran 12, ki bila sprejeta. 5. Predsedniku gl. nadzornega odbora \$100 letno, ostalima dvema nadzornikom po \$50 letno. 6. Predsedniku svetnega odbora \$30.00 mesečno, ostalim porotnik po \$5.00 mesečno. 7. Glavni bolniški odbora po \$10.00 letno in dnevniček ter povzrajne vojaške stroške s predloženimi faktičnimi računi. 8. Glavnemu podpredsedniku \$25.00 letno ter povzrajne stroške, kot goji omenjeno. 9. Vsem nameničenem ali uslužbenecem v gl. uradu, oziroma pri "Prosveti", se določi plača po ujedliki lestvici. 10. Bratu Želetu, bivšemu gl. blagajniku S. N. P. J., se pripozna odločena plača, dokler ne odda tozadevnih imetj. 11. Predsedniku gl. porotnega odbora S.N.P.J. se po predloženem pismenem poiznanju pripozna \$50.00, predsedniku gl. porotnega odbora S.D.P.Z. po \$25.00, ostalim porotnikom \$15.00 za pokrilo uradnih stroškov. 12. Vse druge pismeno predložene apele od drugih gl. odbornikov, glede izrednega dela, so zavrne, z dodatkom, da deli za nazaj se ne plačuje; vsak ki misli, da je dovolj opravičen do kakšne odškodnine za izredno delo, naj pride z razumno prej in ne oddala do konvencije. 13. Odbor za plače predlaga, da se razvira brata Novaka v znesku \$300.00 izplača, to je, da se mu izplača delo \$100.00, ker ostalo je že prejelo od gl. odbora S.N.P.J. 14. Predloženi račun glasilu S.D.P.Z. v znesku \$95.00 naj se izplača. 15. Predsedniku konvencije \$30.00 obema podpredsednikoma po \$15.00. 16. Odboru za sestavo provizoričnih pravil se pripozna sledeča odškodnina za njih delo: Bratu Alecu \$200.00, si te svote naj plača bratu Moleku, ki je pomagal pri sestavi pravil, kar mu gre. Bratu Udovici \$100.00; vsem ostalim združiteljskim odbornikom po \$50.00. 17. Bratu Turku pripozna odbor svoto \$150.00 za upravljanje novega sistema v uradu. Enako svoto pripozna br. Calukarju za njegovo izredno delo. Priporočilo odbora za določitev plače se čita od točke do točke. Po mnogih poiznanjih in živih debatah se sprejeti prvi in drugi točki, kot sledijo po odboru. Tretja točka se sprejme v toliko,

(Dalje prih.)

Spomini na leta 1914-1920.

M. Ratušnik.

(Dalje.)

To je grozna slika, pred katero se trese vse rusko ljudstvo. Pošiljanje v Sibirijo se je pričelo že v 17. stoletju. Na poti iz Moskve, kjer so jih zbirali za pošiljanje v Sibirijo, so bili moški uklenjeni na rokah in nogah ter zraven tega še drug k drugemu. Tako so hodili cele mesece svojo pot, prvo do Tombska in od tam so jih potem pošiljali na vse strani Sibirijske. Njihovih dokumentov, zakaj so obsojeni, niso imeli, in tudi za oblasti kamor so bili poslani njihovi dokumenti, niso znali, tako da se je za obsojenec v le malo pregreho, ravno tako postopalo, kakor z velikimi zločinci. Šele pozneje so uvedli registracijo, po kateri so jih potem ločili, po njihovih prestopkih in razredih. Male prestopnike so po tej uvedbi pošiljali le v bližnjo Sibirijo, dočim so veliki prestopniki bili odposlani v daljne kraje v rudnike in opravljati druga teška dela. Tam so morali delati toliko let, kolikor so bili obsojeni. Med tem časom so jih stražili vedno orožniki. Ko so prestali svoje delo, na katero so bili obsojeni, so dobili svoje dokumente in odlok, v katerem delu Sibirijske smejo stanovati. Tudi tam so bili pod nadzorstvom. Nekaterim se je dovolilo, da so se lahko vrnili nazaj v svoj kraj po gotovih letih, ali taki slučajni so bili le redki. Maksimov, kateri zelo dobro opisuje žalostne procesije teh obsojenec, piše med drugim, da jih je straža silila k petju med potjo. Tega petja ni mogel poslušati človek, kateri ni železnih živec. On opisuje to petje, kot ječanje iz grobov in stokanje, ki spreletava živce. S tem petjem so podali aliko svojih bolečin in fizičnega mučenja. Ko je bila dokončana sibirski

železnica, so pripravili posebne vagonce, v katerih so prevažali obsojenec. Vagoni so imeli omrežna okna in imeli male kabine, v katerih ni človek mogel biti v drugem stanju, kakor ležati. Bili so urejeni, kakor kake kokešniki v katerih so se nesrečni vozili čeli čas do svojega cilja.

V tem času so pričeli graditi železniško progo na Murmanu to je ob Belem morju. Tja so začeli pošiljati ujetnike. Kdor je bil le koščak zdrav, je moral iti. Tudi jaz sem bil že popisani med one, toda rešila me je bila bolezen in ostal sem. Na murmanski progi jih je pomrlo na tisoče za tifusom in raznih drugih epidemijah. Največ je pripomogla temu slaba in nezdava hrana. Cele mesece niso dobili drugega, kakor smrdljive ribe. Pozneje sem videl ljudi, ki so imeli skorbut ali cinko, kakor jo Rusi imenujejo. Bili so vsi v ranah, hrastah, zobje so se jim majali in niso mogli ničesar jesti, kakor kake tekočine. Oblastva se očitno niso prav nič zmenila, da bi se temu odpomoglo, dasiravno ni težko zadržati te boleznij, najboljše zdravilo so kisle stvari. Po statistiki, ki so jo pozneje napravili Rusi, je prišel na vsak prag tratinice po eden mrtev.

Tudi podnebje je na Murmanu zelo slabo. Valed močvirja je bil to pravi peklo za ujetnike. Videli sem jih 19. leta, ko so prišli nazaj v Sibirijo. Izgledali so kakor živa skeleta ali potujoče sence. Sama kost s prozorno kožo jih je bila in le malo od njih je še videlo svojo domovino. Bili so vseh narodnosti, največ pa Nemcev in Madžarov.

Doletela me je bila nesreča, da sem prišel pozimi v tabor. Zmrznila so mi bila ušesa, kar pa nisem prejel opazil, dokler nisem prišel v barako in so me drugi na to opozorili. Hitro sem stopil iz barake, da jih otarim s snegom. Dosti ni pomagalo in za par ur sem imel že same mehurje. Hodil sem k zdravniku, ki me je mazal in prevažoval. Za dva tedna sem ozdravil. S

tem sem tudi zapustil tabor in zopet šel k častnikom za kuharja.

Po Novem letu 1916. so pričeli Rusi zbirati jugoslovanske častnike. Iz cele Sibirijske so jih vlačili skupaj v Tjumen in vsaki dan je prišel kateri. Postajalo je vedno bolj živahno, in ker Slovenci ne morejo biti tihi, se je kmalu razlegalo petje po vseh stanovanjih. Prirejali smo tudi igre in tako je kmalu prešla zima in nastopila blatna spomlad.

Spomladi sta ubežala dva poljska častnika. Ker jih le ni hotelo biti nazaj, so jih pričeli iskati, a jih niso našli, ker govorilo se je celo, da so Rusi sami v zvezi s tem begom. Priseči so morali vsi častniki, da ne ve nobeden nič o tem begu. Dali so povelje, da ne sme nikdo več iz stanovanj in celo okna so morala biti zaprta. Smeli smo vsaki dan samo po eno uro na dvorišče, kakor arestantje. Straža je bila povsod. Okoli hiše so stali ponoči kar po štirje stražniki.

Po dveh mesecih so priveli ubežnike nazaj; dobili so jih bili blizu kitajske meje. Takoj so jih zaprli in ni mi znano, koliko časa sta bila zaprta. Ta arestanti režim ni končal, dokler smo bili v Tjumuenu. Če nam je kak kmetica česa pripeljala, so ji natančno vse preiskali, da bi ne bilo na njenem vozu kake megle kape, s pomočjo katere bi lahko potem kateri ubežal.

Septembra meseca je vendar prišel odrešilni čas, da gremo iz Tjumuena. Bilo je pravo veselje, ko smo odhajali. Priljago in vso kuhinjsko opremo smo morali z rokami znositi na vozove, katere so nam postavili neka streljajev od stanovanja. Nosili smo z veseljem, samo, da smo proč od tu. Vožnja do Omska je bila dobra, dasiravno nas je bilo natlačeno v vsakem vozu po 25 mož in zraven vsega še priljaga. Med potjo sem obudoval lepo sibirsko jesen, kateri daje lepo sliko brezovo grmičevje z raznobirnim odpadajočim listjem.

Po prihodu v Omsk, smo naložili vso priljago na vozove in šli smo peš do pristanišča, po velikem prahu. Kdor pozna Omsk, ve kako dolga je pot od pristanišča do kolodvora.

(Dalje prihodnjič.)

Razne vesti.

Združena države Srednje Amerike. — Pogajanja med srednje-amerikanskimi republikami Guatemala, San Salvadorjem, Honduras, Nicaragua in Kosta Rico radi združenja v eno samo neodvisno zvezno državo, so sedaj dosegla svoj cilj, ker je Nicaragua kot slednja izjavila, da je voljna pristopiti v zvezno državo. Vlade teh držav, ki imajo posebne interese v Nicaragui, so zadovoljne z njeno pridružitvijo. Teh pet držav bo torej imelo v bodoče enega predsednika, en senat, eno ljudsko zastopstvo, eno armado in eno mornarico, kakor tudi eno diplomatsko zastopstvo. Med njimi obstoječe carinske meje bodo izginile in število držav se bo zmanjšalo za štiri.

Sibirski železnica deloma elektrificirana. — Prejšnji ameriški poslanik na Kitajskem, ki je pred kratkim došel iz Rusije v Pariz, je izjavil, da je neresnica, da so vse železnice na ruskem uničene. — "Kar se tiče trans-sibirski železnice, ki je najdaljša na svetu, ni samo docela zboljšana, temveč sovjeti so jo deloma tudi elektrificirali, kar ni bilo pod carskim režimom nikdar niti poizkušano.

V kak namen so v Belgiji ropali. — Na Nemškem je izšla knjiga z imenom "Hohenzoller", ki prinaša same črtice iz vojne. Piše o neki Kurt in pravi v nekem odstavku: "Ko smo prišli v Bruselj, nam je kmalu prišlo povelje, da moramo pobrati po vratih vse ključavnice iz medij, pri vodovodnih vse medene dele in preiskati vsa stanovanja in kleti, ter odnesti tudi najmanjši košček bakra, medi ali brona, ki ga kje dobimo.

VAŠE KNJIGE.

Zajedalci. Povest iz življenja slovenskih trpinov v Ameriki. Vezano. Stane s poštnino vred \$1.75.

Zakon biogenetike. Vrlo poučna knjiga, ki pove, kako alehni človek ponavlja v sebi razvoj vseh svojih živalskih in divjaških prednikov. S slikami. Vezano. S poštnino vred \$1.50.

Obe knjigi, ki se naročita obenem, za tri dolarje poštnine prosto. Naročila sprejema tajnik Književne matice S. N. P. J.: Frank Alek, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. — Adv.

POOBLASTILA

dela MATIJA SKENDER je 12 LET, za rojake po celi Ameriki. On že mora vedeti, kako se pooblastila izdelujejo. Piši mu in razloži svoje zadevo, pa ti ne bo mogoče grunt prodan s nepravilnim pooblastilom. Njegov naslov je 5227 Butler St., Pittsburgh, Pa. (Adv.)

DOBIL SEM VELIKO POŠILJATEV SUHEGA GROZDJA IN BRINJA.

Muškatel, jako sladko debele jagode, boksa 50 funtov. \$ 8.00
Cipar grozdje, največje in najsladkejšje jagode, boksa 50 funtov. \$ 7.00

Malo črno grško grozdje, zelo sladko, boksa 50 funtov \$ 7.00
Brinjeve jagode, zelo lepe vreča 132 funtov. \$10.20

Pri večjem naročilu vprašajte za posebno ceno.

K naročilu priložite Money Order.

MATH PEZDIR,

Box 772, City Hall Station, NEW YORK, N. Y.

Začimbe, zelišča in najraznovrstnejša

DOMAČA ZDRAVILA, katere priporoča magr. Kneipp, imam vedno v zalogi.

Pišite po brezplačni cenik.

MATH PEZDIR, P. O. Box 772, City Hall Station, NEW YORK CITY.

Belgijci so morali dati vso vojno in izprazniti so morali celo svoje žimnice, da so nam dali volno. — Takrat je rabil kajzer za sebe in svoje spremljevalce kopalni vlak. Po naročilu železniške direkcije je bil zgrajen vlak iz samega bakra in drugih dragocenih kovin. Material za to razkošje je bil pobran Belgijcem na podlagi vojne prava. Drago sedaj plačuje nemški narod Belgiji, da odkoduje okradeno ljudstvo.

Nervozno, calabolo žene,

ki trpe na bolečinah v križu, v bokih ali na straneh, na senzaciji, ki tisti človeka k tiom in dela v splošnem telesu kašo, na glavobolu in neredu pri naravnih funkcijah, dobe od pomoči, ko vzamejo

Severa's Regulator

(Severa's Regulator). Priporočen je za zdravljenje tistih posebnih lastnosti neredov in hiranja, ki so jim podvržene ženske. Dobite ga pri svojem lekarju še danes. Cena \$1.25.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

ISČE SE

Marko Turkovich, pred par meseci se je nahajal tukaj v East Moline, Ill. in je bil zaposlen pri družbi Rock Island železnice v Silvis, Ill. Ker je bil odlovljen od dela za nedoločeno čas je nato odšel neznan kam. Kompanija je sedaj nagnanila, da želi njega uposliti nazaj na njegovo delo, torej ako bo čital ta oglas in ga veseli priti delati za to družbo naj se nemudoma izglasi pri dotični družbi. (Adv.)

EMIL KISS, bankir,

ustanovljena leta 1898.

Posilja denar v vse kraje Jugoslavije potom pošte in kablogrami.

Izplačuje v gotovih dolarjih v Jugoslaviji.

Sprejema denar v hranilne vloge in plača po 4% obresti.

Prodaja šifkarte.

Urejuje vse bančne posle.

PIŠITE PO CENIK.

EMIL KISS, bankir, 132 Second Av., New York, N.Y.

Za kuhanje piva doma

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najbolj in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenice in raznih loncev, itd. Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Grocerijam, sladčicaram in v prodajalne železnice damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

V Jugoslavije, Ogrsko, Rumunsko in Belgarijo, mimo Trsta, Raba ali Dubrovnika.

CALABRIA ..... Okt. 13
PANONIA ..... Okt. 22
ITALIA ..... Okt. 29

Volja Stano:

Z parnikom Calabria in Italia \$103.00
Z parnikom Panonia \$110.00

Vojni davki \$5.00 več.

Via Cherbourg & Southampton. Aquitania ..... Okt. 4
Carmania ..... Okt. 11

V JUGOSLAVIJO

Najboljša zveza v vse dale Jugoslavije. Dosti dobre hrane. Zaprite sobe za kuharje. Velik premenadni prostor. Vse ugodnosti modernih parobrodov.

RED STAR LINE

Odpluje vsak teden

Pomol 55-62 North River, New York

FINLAND ..... 5. Nov.
ZEELAND ..... 15. Okt.
KROONLAND ..... 22. Okt.
LAPLAND ..... 29. Okt.

SAMLAND v Hamburg, Li-bava, Gdanek 15. Oktob. samo 3. razred.

GOTHLAND New York v Napoli in Genova Nov. 10

AMERICAN LINE

MANCHURIA v Hamburg in Gdanek 15. Oktob.
MONSOLIA Gdanek preko Cherbourg 26. Oktob.
MINNEKAHA (naravnost v Hamburg in Gdanek. Nov. 5
Vse črte na Poljsko.

WHITE STAR

ADRIATIC v Cherbourg 5. Oktob.

OLYMPIC Southampton Okt. 15
New York in Boston — Amer. Obzorje, Napoli in Genova.

CRETIC ..... 25. Oktob.
ARABIC (ex-Berlin) ..... Nov. 3
CANOPIC ..... 30. Sept.

Največji parnik v Južno-Evropskih pristaniščih.

INTERNATIONAL MERCANTILE MARINE COMPANY

120 parnikov — 1,300,000 ton.
Chicago F. C. Brown, West Pass. Agent, 14 North Dearborn St. in pri lokalnih agentih.

Zanesljivo in hitro

poskrbuje denarna izplačila v stari domovini in opravlja druge bančne posle

FRANK SAKSER STATE BANK

82 Cortlandt Street, New York, N. Y.

Rojaki, poslužujte se v vseh zadevah te slovenske banke, ki je pod stalnim nadzorstvom državnega urada in ima za varstvo \$100,000.00 glavnice in \$50,000.00 rezervnega zaklada.

Za FRANK SAKSER STATE BANK

Frank Sakser, predsednik.

DVE LETI DELA IN USPEHA

1919—1921.

Ob nastopu meseca avgusta je imela tvrdka ZAKRAJŠEK & ČESARK za seboj dve leti trdega dela in pa tudi uspeha.

Okrog 1. avgusta 1919 je njen ustanovitelj Leo Zakrajšek prišel v New York iz Milwaukee, Wis., sam si izposloval potrebna zastopstva, odprl urad in se lotil dela z zaviranimi rokavi v zavesti, da to čeno in pošteno in vstrajno delo mora prinesiti uspeh.

V teku dveh let je ta tvrdka odpremila v Evropo nad petnajst sto potnikov, nad petsto potnikov je prišlo z njenim posredovanjem iz starega kraja in blizu tristo tisoč dolarjev je bilo poslanih skozi njo.

V dveh letih je iz skromne potniške pisarne postalo bančno podjetje, ki posluje pod državnim nadzorstvom in ima svoje direktne zveze z Ljubljano, Mariborom, Zagrebom, Trstom in Dunajem.

Za ta tako lepi rekord bodi v prvi vrsti izrečena zahvala številnim prijateljem in zagovornikom.

Na podlagi dosedanjih pridobitev pa je ta tvrdka danes bolj kakor kdaj poprej v stanu biti na službo onim, ki:

ki potujejo v domovino, ki žele dobiti svojice iz starega kraja ter onim, ki hočejo poslati denar v stari kraj, kakor tudi onim, ki imajo kake druge posle s starim krajem.

Za vsa nadaljna pojasnila se obrnite na:

ZAKRAJŠEK & ČESARK

Slovenska banka

New York City.

UDOVICA.

POVEST IZ 18. STOLETJA.

Napisal I. E. Tomić. Poslovenil Štefan Knavs.

(Dalje.)

"Je nekaj resnice na tem, tega ne tajim!" je prišel protonotar negotovo. "Baronica Pudencijana mi je že rekla, da naj zaprosim Gito, in po tem sodim, da je tudi Gita sporazumljena s tem."

"A ti?"

"Se nisem mogel še doslej odločiti," je odgovoril protonotar.

"Tako? Ti torej nočesi?" je vprašal viceban Najšič ravno dušno ter prijel svojo kučmo.

"Rajši, nego ne!" je odgovoril protonotar.

"Gita mi ugaja, to priznavam. . . Ali odložimo stvar dotlej, da se povrnem iz Varaždina. Sedaj tudi tako nimam časa, da bi urejal takšno stvar."

"Dobro! Kadar se vrneš, pojdeva skupno snubit."

"Gotovo!" se je nasmejal protonotar ter se poslovil od vicebana, ki je odšel zadovoljno naravnost k baronici, da se pohvali, kako je vse izvršil.

Protonotar je napol privolil; s tem sta bila zadovoljna viceban in baronica, pa tudi Gita je rada slišala, da protonotar potrka na njena vrata, čim se vrne od bana.

XII.

Protonotar je še hitro izvršil svojo nalogo pri banu. Proučil je z njim vse zapiske sej, raztolmačil banu vse, kar mu je bilo nejasno v javnem pravu kraljevine. Obvestil ga je o sedanjih odnosih in stanju stanov, nižjega plemstva, razlagal mu dolžnosti napram ustavi in pravici kraljevine, in to vse tako natančno in razločno, da je ban Nadaždi priznal z velikim zadovoljstvom svojemu učenemu in večdem protonotarju, da sedaj dobro ve, "kaj in kje je kaj."

Tudi zadeva s polkovnikom Mikašinovičem je bila hitro urejena. General Beck je čutil neko sploštevaje in strah pred znanim vojskovodjem, ki je po izrečni želji cesarice postal banom hrvaškim. General je izprevidel, da bi se moglo obrniti na zlo, če bi ban sporočil vso stvar cesarici in tako je dva najvišja častnika varaždinske kraljevine obdolžil neposlušnosti, največjega vojaškega prestopka. Zato se je general Beck, kakor hitro mu je ban razložil vso resno zadevo, takoj pokoril, pa je poslal zapoved polkovniku Mikašinoviču, da mora z druge strani pritiskati na uporne moslavaške kmete.

To se je takoj zgodilo, in uporni kmetje so se pomirili.

Po razgovoru s generalom Beckom se je ban drugi dan odpeljal s protonotarjem v Trakošćac obiskat grofa Draškovića. Čeprav je bilo že gorko solnce, so bili še hribi in doline ponekod tudi ravnine, pokrite s snegom, ki je zelo počasi kopnel, in je vsaki čas zapadel nov. Bila je takrat ostro, dolgotrajna zima, kakorane niso poznali niti najstarejši ljudje. Treba se je bilo zelo varovati prehlajenja, da človek ne zbolí. Gospod protonotar, — čeprav dobro zavit v tople kožuhe, a ker se je vozil v odprti kočiji, ker je ban

hotel tako —, se je prehladil ter takoj začutil, da mu ni dobro. Drugi dan, ko se je vračal v Varaždin, se je še bolj prehladil. Začutil je silen glavobol; tretji dan se je pojavila vročina in protonotar je moral leči v postelj.

Ban Nadaždi, pri katerem je protonotar stanoval, je bil zelo vznemirjen. Takoj je poslal po zdravnika, ki je najskrbnejše preiskal bolnika ter izjavil, da ima protonotar vnetje pljuč, ki pa še ni bilo nevarno, a vkljub temu mora biti oprezen.

Po tedanji praksi so pustili bolniku nekoliko krvi, kar je na videz dobro vplivalo, v resnici se je pa položaj poslabšal. Bil je že tako nežen in slaboten. Varaždinski zdravnik se je mučil nočindan z bolnikom samo da pomiri bana, ki je komaj pričakoval vesti, doleže čez nekoliko dni, da je protonotar izven vsake nevarnosti, a da je treba še dolgo časa, da se popravi in okrepi. Ban je storil za bolnika vse, kar je le mogel. Njegovi slugi so morali biti nočindan pri bolniku, a tudi sam je prišel večkrat na dan pogledati k bolniku.

Minola sta že dva tedna, odkar je zbolel protonotar. Šlo mu je na boljše, a počasi. Čutil se je slabega, teka ni imel, v obraz je bil ves upal. Imel je sicer vse potrebno, hrano in pijačo po zdravnikovem predpisu, postrežbo na migljaj, vestno zdravljenje; ali vendar je čutil, da mu nekaj manjka v tej boleznij. Vedno mu je prihajalo na um, kako bi se mu godilo, če bi mu stala pri postelji zvesta, skrbna žena, ki ga ljubi in ki bi pazila nanj povsem drugače, nego ti slugi s brezdušnim, a poslušnim obrazom. Četokrat je pomislil na Gito, kadar je tako premišljal sfini v sebi.

Nekega dne, ko je bil ravno ban pri njem, je javil sluga, da želite dve gospe iz Zagreba k bolniku.

Protonotar je prvi hip mislil na svojo sestro Cecilijo; a kako se je začudil, ko je zapazil mesto nje Pudencijano in Gito. Lahna rudečica je obilila bolnikov obraz.

Ban je poznal še z Dunaja Pudencijano, ki jo je imel za izredno originalno žensko. Rad se je z njo šalil in zabaval. Zato mu je bilo pogodi, ko jo je naenkrat zagledal.

"Čuli smo, dragi grof", je pričela baronica s tožnim glasom, "da imate bolnika, ki potrebuje Samaritanko. Privredla sem jo", je rekla, kazoč na Gito. "Gospa Magdičeva — ali nota bene, vdova!"

Ban se je spoštljivo priklonil, si radovedno ogledoval vdovo, ki je njemu, kakor ljubitelju lepega spola, ugajala takoj na prvi hip.

Gita je, nekoliko vznemirjena in zarudela v obraz gledala postrani na bolnika, ki se ji je ljubezljivo smejal, kimajoč z glavo v pozdrav.

"Čul sem že več lepega o gospej", je spregovoril ban zelo prijazno, "hvalijo vas kakor steber boljše družbe v Zagrebu. Žal mi je, da nisem mogel prisostvovati tudi jaz!"

Ban se je naklonil Giti zelo prijazno, podal roko bolniku ter odšel z baronico v predsobo.

"To niso čisti posli", je rekel ban baronici polglasno in v šali.

(Dalje prihodnjič.)